

JEZERSKO

I. UVOD

1. Jezersko je gorsko letovišče v kotlinici pod Karavankami in Kamniškimi Alpami, blizu Slovensko-avstrijske meje, 906 m nadmorske višine, alpska dolina, klimatsko letovišče in zimsko športni kraj. Leži med gozdnatimi Karavankami in skalnatimi Kamniškimi Alpami.
2. Oddaljenost od Kranja 30 km, letališča Ljubljana-Brnik 35 km, Ljubljana 55 km. Na Jezerskem vrhu (1218 m) je mejni prehod z Avstrijo.
3. Na Jezerskem izvira reka Kokra, ki se v Kranju izliva v reko Savo.
4. Gorske vode iz ledenikov se zlivajo v slikovito **Planšarsko jezero**. Kristalno čista voda, čolnarjenje, kopanje za hrabre, drsanje pozimi.
5. Jezersko krasijo izvirne kmečke hiše, pokrite s škodlami. Več hiš je pod zaščito in predstavljajo etnografski spomenik.
6. Stara "Cerkev sv. Ožbolta" je kulturni spomenik iz 15. stoletja (freske).
7. Iz NOB je ohranjena "Partizanska bolnica **Krtina**" v Komatevni.
8. Jenkova kasarna je etnografski spomenik iz 16. stoletja.
9. Značilnosti kraja so gorske kmetije z ovčjerejo. Ob Planšarskem jezeru prirejajo vsako leto **Planšarsko noč in Planšarski bal, ki prikazuje jesensko vračanje ovčjih čred iz planin in z ovčjerejo povezanih domačih opravil.**

10. Iz nekdanjega življenja tukajšnjih ljudi je tudi folklorna prireditev Prevoz bale in **Šranga**. To so koroški in kranjski običaji pred poroko.

11. V bližini jezerskih hotelov je **smučarska žičnica Mali vrh**. Smučišča za začetnike in za zahtevnejše smučarje.

12. Posebnost je tudi smučanje v poletnem času in sicer pri **Koči** na Ledinah (1700 m). Tri ure hoda, za opremo je tovorna vlečnica.

13. Do Češke kočice (1543 m) je tri ure hoda, do slapa Čedca pod Makekovo kočico eno uro.

14. Jezersko je tudi raj za lovce. Lov na gamse, jelene, srnjad in divjega petelina.

15. V sestavu Hotela Kazina, C kategorije, 11 hotelskih sob, je še gornji hotel **Planinka**, B kategorije, 32 sob, depandansa **Storžič**, D kategorije, 20 sob. V penzionu **Valerija je 15 sob, v penzionu Makek** (kmečki turizem) 5 sob in pri zasebnikih še 40 sob.

16. Hiše imajo svoje vodovode. Jezernica, ki izvira pod Ravensko Kočico, se ob deževju rada razlije. V njo se stekajo hudourniki Jenkov in Roblekov graben ter Mlinščica, ki izvira za Mlinarjem v smeri proti Makeku. Potok ima stalno vodo, ker ga napaja Makekova Podkočna.

17. Jezersko je bilo najvišje alpsko klimatsko zdravilišče za očesno TBC in letovišče v Sloveniji ter imenitna turistična postojanka.

II. LEGA KS JEZERSKO

Območje Jezerskega v geografskem pogledu pripada Kamniškim Alpam in vzhodnim Karavankam. Obdajajo ga pobočja in vrhovi Kamniških Alp z najvičjim vrhom Grintavec (2558 m) ter grebeni in vrhovi vzhodnih Karavank. Vsa pobočja, ki so na karbonatnih (bazičnih, t.j. predvsem apnenčastih in dolomitnih) kamninah, so zelo strma in močno skalovita. Pobočja na silikatni (kisli) podlagi pa so manj strma in zarasla.

Kraj leži na 906 m nadmorske višine in je od Kranja oddaljen cca 30 km.

Spodnje Jezersko: 694 - 1080 m. Razloženo naselje obsega južni in zahodni del gorske pokrajine v območju Kokre in reke. Začenja se ob nekdanji kranjsko-koroški deželni meji z zaselkom Zgornje Fužine. Prvo jedro naselja je Spodnji kraj ob sovodnju Kokre in Jezernice, od koder sežejo posamezne domačije ob Kokri navzgor v kotlasto Komatevro do podnožja Virnikovega Grintavca (1654 m), Velikega vrha (1634 m), Stegovnika (1691 m) in Ruša (1614 m). Drugo jedro je nižje v Podlogu ob reki in Zabukovškem potoku v smeri proti Zabukovšku in Podstoržiču. Ostali deli se poimenujejo po precej odmaknjenih velikih kmetijah, ki obsegajo tudi do 360 ha zemljišča. Skromna polja, kjer uspevajo krompir, oves, ječmen. Poglavitni dohodki od živinoreje in izkoriščanja gozda, kjer so mnogi zaposleni kot drvarji. Pitna voda studenčnica, ki je ponekod napeljana v hiše. Trgovina, gostišče, privatne sobe za letoviščarje in turiste. Pod Storžičem lovska koča. Izhodišče izletov skozi Komatevro v dolino Tržiške Bistrice, na Storžič (2132 m), Bašeljski preval (1631 m), do Doma pod Strožičem (1100 m) s prehodom na Lom (smer Tržič).

Zgornje Jezersko: 903 - 1216 m. Precej razloženo naselje obsega poglavitno selišče Ravne na razširjeni ravnici ob Jezernici, levem pritoku Kokre. Od tod sežeta proti jugovzhodu širši ledeniški dolini Ravenska in Makekova Kočna (nazvani tudi Zgornja in Spodnja Kočna), ki pa sta poseljeni le v vznožju obdajajočih gora, Zelenega vrha (1619 m), Golega vrha (1787 m), Velike in Male Babe (2123 in 2090 m) ter Velikega in Malega vrha (1905 in 1696 m). Hiše v slikovitem gorenjsko-koroškem slogu; na poljih in na travnikih kozolci, stogi ali ostrvi. Njive na položnih robovih dajejo le krompir, zelenjavo, oves, rž in nekaj ječmena. Sočna trava na planinskih pašnikih daje dobro krmo živini, ki je poleg gozdov poglavitno bogastvo kraja. Planšarstvo zlasti na slemenih v povirju Kokre, Murijeva planina. Večina gozdov v upravi GG Kranj; ostali gozdovi v upravi Kmetijsko-živilskega kombinata Kranj, nekaj gozdov tudi v privatni lasti. Kmetje so povezani s KZ v Kranju ter imajo po agrarni reformi 40 - 60 ha gozdov in kmetijskih površin. Vsi vodni mlini in žage stoje; obratuje več električnih mlinov in elektrarn, ki so v zasebni lasti; bogata lovišča; lova na divje peteline, gamse in jelene se udeležujejo tudi inozemci. Pitna voda studenčnica.

III. NARAVNO GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

1. PODNEBJE

Jezersko leži v območju alpskega podnebnege tipa in to zmernejše variante, ki zajema vzhodne Julijske Alpe, Karavanke in Kamniške Alpe v višinskem pasu 500 do 1500 m. To pomeni daljša obdobja nizkih zimskih temperatur in sveža poletja in z veliko količino padavin skozi vse leto. Kraj je zaščiten pred severnimi vetrovi in ima dovolj milo zimsko podnebje. Jezersko odlikuje zdravo gorsko podnebje - višinska lega, gozdovi, močna insolacija, megla zelo redek pojav. Bivanje ugodno vpliva - deluje na živce, blaži astmo in ureja rdeča krvna telesca.

2. HIDROGRAFSKE RAZMERE

Osnovo hidrografskega omrežja predstavljata reka Kokra in Jezernica. Kokra izvira v Karavankah na severni strani Kamniških Alp. Široko povirje se razprostira med pobočji Stegovnika, Velikega vrha in Virnikovega Grintavca. Na Spodnjem Jezerskem se ji pridruži Jezernica, ki izvira v Ravenski Kočni. V nadaljnjem toku dobiva Kokra z obeh strani številne krajše in daljše pritoke.

3. TLA, RASTLINSTVO IN GOZD

a) Prst

Humozna tla najdemo na nižjih terasah in v Jezerski kotlini. Te ugodnejše prsti je človek izkoristil za njive, travnike in planine. Prst je na splošno malo debela, povprečno le 15-20 cm. Prsti v sami kotlini, na fluvio-glacialnem materialu, so mnogo težje - ilovnate (kmetija Roblek, Anko), medtem ko so v višjih legah lažje in razvite na permo-karbonskih skrilavcih (kmetija Žarko). Prava mokrotna tla so razvita v dolini okoli kmetije Skuber.

Skeletna tla so razvita predvsem po hudourniških dolinah; običajno so propustnejša za vodo ter zato presuha za sklenjeno

drevesno vegetacijo. Na njih se razvija le borno rastlinstvo z dolgimi koreninami, ki segajo do globlje, bolj vlažne podlage.

Le ob potokih je močnejša drevesna plast zaradi večje namočenosti.

Više v gorovju se močno uveljavi vpliv geološke podlage.

b) Erozija prsti

Posebno resen problem je erozija prsti. Ker je skoraj vsa kulturna zemlja v strminah, je še posebej nevarna. Erozijo prsti povzročajo voda, veter in človek. Voda in veter odnašata prst v hladni polovici leta, ko zemlja ni zaščiten z vegetacijo. Močnejši nalivi so pogosto ravno v jesenskih mesecih, ko je pridelek že pospravljen in jim je zemlja izpostavljena. Istočasno je tudi veter zelo močan in pogost ter se njegovo uničujoče delo pozna posebno v kopnih zimah. Posebno močno se veter uveljavlja na odprtih in izpostavljenih mestih Roblek. Najbolj nevaren

veter je "jug", ki ne prizanaša niti gozdovom.

c) Vegetacija

Osnovna poteza prirodne vegetacije na Jezerskem je gozd. Ves zahodni del Kamniških Alp prekrivajo mešani gozdovi. V njih rastejo predvsem smreka, bukev in macesen. Izrazito mešan gozd sega do 1500 m visoko, više gori je bukve vedno manj, mešani gozd se spremeni v ozek pas iglastega drevja. Posebnost so čisti bukovi gozdovi v Ravenski in Makekovi Kočni. Bukve najraje uspeva na apnenem substratu. Podrastje je precej bogato, posebno s sencoljubnimi vrstami. Tla prekriva debela plast listja.

V manjših krpah najdemo tudi jelšev gozd, posebno v ozkih pasovih ob tekočih vodah. Ker je večinoma manjše rasti, ni gospodarsko pomemben.

V sklenjenem gozdnem pasu so posejane samotne kmetije, okoli katerih je gozd skrčen v prid njiv in travnikov. Značilna je vegetacijska slika v Ravenski in Makekovi Kočni. Tu travniki in polja prehajajo v smrekove in mešane gozdove, nekoliko više raste na grušču že rušje, ki pogosto sega v gozd in tvori v njem podrastje. Zelo široko so razvite mezofilne trave, ki so najvažnejše za gospodarsko izrabo. Razvite so posebno na Jezerskem, kjer zaradi visoke lege ni mnogo intenzivnega poljedelstva. Kljub temu pa je malo planin in le redke so sposobne za govejo živino; povečini so le za drobnico. V splošnem so pašniki in košenice v gozdnih posekah skromni po velikosti in kakovosti.

Nad gozdno mejo se prične alpski pas, ki ga v spodnjih legah sestavlja rušje, v višjih pa alpske trate in alpske cvetnice. Pas rušja se pričinja tik nad gozdno mejo.

Zaradi pestrosti kamninske podlage in ostrih klimatskih razmer so tla zelo različna. V bistvu ločimo dve skupini tal:

a) tla na karbonatni (bazični - apnenčasti) podlagi - sem spadajo karbonatna tla v stadiju rendzine, pokarbonatna rjava tla in rjava tla na pobočnih gruščih. Značilno za to skupino tal je, da pri nastajanju skupaj z ostro alpsko klimo nastajajo manj razvita, plitva in skeletna (mečanje mineralnega in organskega dela) tla. Z nekaterimi izjemami so to slabše produktivna tla.

b) tla na silikatni (kisli) podlagi - sem spadajo kislja rjava tla in kislja rjava tla s surovim humusom. Zanje je značilno hitrejše preperevanje, zato so tudi tla globlja. Glede na mineraloško in kemično sestavo so tla rodovitna, lahko pa jih hitro poslabšamo z neustreznim gospodarjenjem.

Na območju Jezerskega prevladujejo naslednje gozdne združbe:

- NA BAZIČNI PODLAGI:

- **predalpski visokogorski gozd bukve (Adenostylo Fagetrum).**

Bukov gozd z primesjo smreke v višjih legah in jelke v nižjih nadmorskih višinah.

Drevesne vrste: bukev, smreka, jelka, gorski javor.

Zelišča: goli lepan (*Adenostyles glabra*), planinski

šipek (*Rosa saxatilis*), platanolistna zlatica (*Ranunculus platonifolius*), bela čmerika (*Veratrum Album*).

Ta združba je razširjena na pobočjih Malinška in Golega vrha.

- alpski bukov gozd - osnovna oblika (*Anemone Fagetrum*). Sestoji so povečini enodobni. Spodnji sloj tvori bukev, zgornjega smreka. Pod vplivom gospodarjenja je pogosto primešan tudi macesen.

Drevesne vrste: bukev, smreka, jelka, macesen.

Zelišča: trilitna veternica (*Anemone trifolia*), črni teloh (*Hellebosus niger*), jetrnik (*Hepatica nobilis*), ciklama (*Cyclamen purpurascens*), navadni volčin (*Daphne mezereum*).

Sestoji te združbe so razširjeni na pobočjih Ravenske in Makekove Kočne ter Skubrovega vrha (do nadmorske višine 1200 m).

- alpski bukov gozd - oblika z macesnom (*Anemone Fagetrum laricetosum*).

Združba je podobna osnovni obliki. Razvita je v nadmorskih višinah nad 1200 m. Zanja so značilni ekstremnejši rastiščni pogoji, večja primes macesna in slabša rodovitnost.

- združba sleča in slečnika - oblika z macesnom (*Rhodothamnio-Rhododendretum laricetosum*).
- oblika z rušjem (*Rhodotamnio-Rhododendretum mughetosum*).

V obliki z macesnom je to dvoslojni gozd macesna in ruševja v spodnjem sloju. V obliki z ruševjem pa je pogosto neprehodno grmišče ruševja in ostalega subalpskega grmovja. Čeprav je geološka podlaga večinoma karbonatna, so tla zakisana, ker se humus, predvsem zaradi nizkih temperatur, ki upočasnijo procese, ne veže z mineralnimi sestavinami matične podlage. Sam humus pa ima zaradi huminskih kislin vedno kislo reakcijo.

Drevesne vrste: macesen (le v obliki z macesnom)

Grmovne vrste: rušje (*Pinus mugho*), gola vrba (*Salix glabra*), alpski brin (*Juniperus sibirica*), dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*), slečnik (*Rhodothamnus chamaecistus*)

Zelišča: alpski planinšček (*Homogyne alpina*),
gozdna krvomočnica (*Geanium silvaticum*),
borovnica (*Vaccinium myrtillus*),
brusnica (*Vaccinium vitis-idaea*).

Združba je prisotna na zgornji gozdni meji in nad njo v območjih Ravenske in Makekove Kočne.

- NA KISLI PODLAGI:

- gozd bukve in belkaste bekice (*Luzulo Fagetrum*).
Gospodarjenje poteka pretežno v enodobni obliki. Bukvi sta primešani posamezno ali v skupinah smreka in jelka. Na Jezerskem so ta rastišča večinoma posajena z monokulturami smreke.

Drevesne vrste: bukev, jelka, smreka, gorski javor.

Zelišča: belkasta bekica (*Luzuba albida*),
gozda šošulica (*Calamegrostis arundinacea*),
prva glistovnica (*Dryopteris filix-mas*),
podborka (*Athyrium filix-femina*),
navadni jetičnik (*Veronica officinalis*).

Te združbe najdemo na pobočjih pod grebenom od Jezerskega vrha do Virnikovega Grintavca ter na pobočjih Visokega vrha.

- gozd bukve z rebrenjačo - oblika z brusnico (Blechno-

Fagetum vaccinosum vitis -
ideae).

Bukvi je pod človeškim vplivom
močno primešana smreka.

Drevesne vrste: bukev, smreka

Zelišča: rebrenjača (*Blechnum spicant*),
brusnica (*Vaccinium vitis-idaea*),
borovnica (*Vaccinium myrtillus*),
vijugasta masnica (*Daschampsia flexuosa*).

Gozdovi te združbe poraščajo pobočja na kisli podlagi pod združbo gozdov bukve in belkaste bekice (od Žmitka do Povšnika).

Glede na razprostranjenost gozdnih združb je drevesna sestava sestojev precej spremenjena, kar je posledica človekovega poseganja v gozd v preteklosti.

Prvotno so gozdovi služili kmetom le za domače potrebe. Izkoriščanje je bilo le ozko ob kmetijah. Od 16. stoletja dalje pa se je z razvojem fužinarstva (pridobivanje železove rude) naravna slika gozdov hitro menjala.

V gozd so posegali šablonsko z goloseki - proizvodnja bukovega oglja se je gibala z razvojem in propadom fužinarstva.

V 19. stoletju so ob razvoju trgovine in industrije močnejše posegali v gozdove z močnim izsekavanjem. Vse posekane površine so obnavljali umetno s smreko, kar se je nadaljevalo tudi v 20. stoletju. Ker se je stanje sestojev spreminjalo kar več generacij, so se rastišča in talne razmere tako močno menjale, da marsikje tudi doma ne moremo obnoviti gozda brez umetne obnove.

Šablonsko gospodarjenje, sečnja na golo, izsek bukovine (fužinarstvo), pogozdovanje s smreko, nenačrtno lovno

gospodarjenje je pripeljalo do nenaravnega stanja gozdov, ki se kaže v naslednjem:

- ni naravnega pomlajevanja
- poslabšanje talnih razmer
- zmanjšanje kapacitete tal z vodo
- slaba odpornost gozdov (vetrolomi, snegolomi)

- zatravljenost z gozdno šošuljico
- poškodbe od divjadi.

4. GEOLOŠKE OSNOVE

Apnenci in dolomiti, ki sestavljajo najvišje vrhove Kamniških Alp, so isti kot v Julijskih Alpah; lahko sklepamo, da so nastajali v isti sinklinali. Z nastankom Ljubljanske kotline v spodnjeoligocenski dobi so bile Kamniške Alpe ločene od Julijskih Alp, nakar so se razvijale popolnoma samostojno. Na severu se stikajo z geološko starejšimi Karavankami. Ta stik je orografsko zelo zabrisan, saj ločijo Kamniške Alpe le skromne globinske črte. Očitna pa je geološka razlika, ki posebno na Jezerskem prihaja močno do izraza.

S tem, da je erozija razrezala enotni apneno-dolomitni pokrov, je odkrila paleozojske in spodnje triadne plasti, ki so povečini neapniške, ustvarjajo zložnejši svet ter so zato za kmetijsko izrabo ugodnejše. Paleozojske kamenine prevladujejo v severnem in zahodnem delu Jezerskega. Na silurskih in devonskih kameninah, največ skrilavcih, je večina kmetij na Jezerskem (Močnik, Spodnji Virnik, Žmitek, deloma Roblek, Ank, Štular in Jenko). Tudi Jezerski vrh, kjer je bilo včasih Rakežovo in Beržnikovo posestvo, je sestavljen iz istih kamenin. Ker rade prhne, tvorijo debelo plast plodne zemlje. Vanje so vloženi še manjši pasovi silurskega apnenca, ki so tuj element v sicer složni pokrajini, a antropogeografsko ne pomenijo mnogo.

Močnejše kot devonske so zastopane permske plasti. To so samo v manjši meri skrilavci in peščenjaki, ki so podobno kot silurski in devonski pomembni za kmečko naselitev. Na njih je kmetija Rezman, Olipje pa tudi del Kropivnikovega celka. Mnogo več je permskih dolomitov, ki se razprostirajo od Štruhovega potoka ob Kokri navzgor do Zgornjega Jezerskega. Tod tvori dolomit strme oblike, mestoma neporasle, povečini pa v širokih gozdnih kompleksih.

Od Spodnjega Jezerskega navzdol se je Kokra globoko zajedla v apneno-dolomitni pokrov osrednjih Kamniških Alp in razkrila nižje triadne, predvsem werfenske sklade in pomenijo poleg porfirja najbolj ugodna tla za kmetijstvo (Roblek).

Zahodni del Karavank pripada v geološkem pogledu velikemu gorotvornemu elementu Dinaridov. Vedeti moramo, da večji del današnjih geologov priznava mejo med Dinaridi in Alpidi na območju

periadriatskega šiva, ki poteka po južni strani Pohorja mimo Slovenj Gradca, Črne in proti zahodu prek Železne Kaple. Ozemlje, ki leži severno od tega šiva, pripada Alpidom, južno pa so Dinaridi. Tako pripadajo južne Karavanke, Savinjsko-Kamniške Alpe in Julijske Alpe s svojim predgorjem ter še južneje ležeče območje kraškega sveta Dinaridom. Tako Alpidi kot Dinaridi so imeli v istih časovnih obdobjih različne pogoje za nastajanje kamnin in doživljali različna tektonska dogajanja.

Zahodne Karavanke so imele burno geološko preteklost. Kamnine, ki skrivajo v sebi zapis načina svojega nastajanja, ki so nastale pretežno na morskem dnu, ki je bilo včasih plitvo, pa spet precej

globoko pod morsko gladino. Bila pa so tudi obdobja, ko so vulkani bruhalo tekočo lavo, še več pa izvrgli pepela in trdnih kosov, ki so se kasneje sprijeli v tufe in vulkanske vreče. Nekajkrat je bilo to ozemlje docela dvignjeno kot kopno iznad morske gladine.

Po odložitvi srednje oligocenskih plasti (verjetno v zgornjem miocenu) je prišlo do najbolj obsežnega gubanja v vsej alpidski orogonezi. Pritiski so bili na vsem obravnavanem ozemlju usmerjeni proti jugu oziroma jugozahodu. Tako so nastale nove večje antiklinale in sinklinale. Tudi starejše strukture so bile zopet podvržene gubanju. Tako so nastale celo proti jugu prevrnjene antiklinale in sinklinale. Vertikalne in prevrnjene oziroma inverzne plasti najdemo na številnih mestih med Jezerskim in Jesenicami. Proti jugu prevrnjene plasti, sinklinale in antiklinale so tudi v srednje oligocenskih plasteh ob severnem robu savske kotline oziroma ob stiku z južnim robom Karavank.

Ob nadaljnjem gubanju je prišlo do narivanja Karavank in Kamniških Alp proti jugu na oligocenske in miocenske plasti v obliki pokrovov. Ostanek pokrovov triasnih plasti v Karavankah na oligocenske sklade zasledimo pri Begunjah in Tržiču. Ostanek narivov Kamniških Alp na miocenske plasti pa pri Kamniku. Tudi znotraj glavne gmote Karavank in Kamniških Alp so bili verjetno narivi v obliki pokrovov. Tako narinjena glavna gmota daschsteinskega apnenca Kamniških Alp na vzhodnem pobočju Kokre (jugozahodno od Jezerskega) v obliki pokrova na paleozojske in starejše triasne plasti. Marsikje pa nam mlajši prelomi sekajo in zabrišejo prvotno pokrovno zgradbo.

- 1 - devonij in spodnji karbon
- 2 - karbon in permij
- 3 - permij, spodnji in srednji trias
- 4 - srednji in zgodnji trias
- 5 - biotitni porfir, biotitni keratofir, ingnimbritni tufi
- 6 - ledeniški ostanki v Makekovi in Ravenski Kočni
- 7 - pleistocen in holocen (morene, prod, pesek, glina)

Med najstarejšimi kamninami so pri Močnikovi žagi spodnjedevonski svetlosivi, rjavkasti, deloma rožnati pasnati apnenci, v katerih so številni mikroskopsko majhni konodonti.

Zgornji del spodnjega devonija in verjetno srednji devonij sta razvita kot masivni grebenski apnenec s številnimi koralami, hidrozoji in morskimi lilijami v Virnikovem Grintavcu, Stegovniku in Pristovškem Storžiču.

V spodnjem karbonu so različne flišne plasti: glineni skrilavec, drobnik, kremenov peščenjak, vmes pa leče sivega in rdečkastega apnenca s številnimi konodonti. V tej skladovnici so tudi ostanki spodnjekarbonskega vulkanizma, posamične preperete rjavkaste kose pa lahko vidimo v strukturi Kokre. Spodnjekarbonske kamnine lahko spoznamo v bližini lehnjakovega kamnoloma in na poti od Ankove domačije do izvira slatine.

V zgornjem karbonu se menjavajo glinasti skriljevci, peščenjaki in konglomerati. Vmes so ob prelomih vgnetenozki pasovi permskih kamnin.

Nasproti Kanonirja je velika čer svetlosivega spodnjepermijskega grebenskega apnenca s fuzulinidnimi foraminiferami. Druge permske kamnine leže kot manjši izdanki izven naše poti.

Spodnjetriasne kamnine, predvsem laporne apnenca in laporje bomo spoznali v dolini Kokre, blizu mejnega kamna med nekdanjo Koroško in Kranjsko. Spodnjetriasne plasti spremljajo spodnji diploporni apnenec, srednjetriasni dolomit, nekaj malega je v Kokri tudi zgornjeanijskega ploščastega apnenca s konodonti.

Najznačilnejše srednjetriasne plasti predstavljajo predornine v opuščeni kamnolomih v Kokri (čokoladnorjavi in zelenkasti ignimbritni tufi, ki pripadajo biotitnemu porfirju in biotitnemu keratofirju), ki jih spremljajo tufi, laporji in različni apnenci.

Vrhovi Kamniških oziroma Savinjskih Alp sestojijo iz zgornjetriasnega sivega apnenca, ki je bil marsikje že dolomitiziran in je iz njega nastal dolomit.

5. GEOMORFOLOŠKE OSNOVE

Sredi gorskih vrhov je vložena prijetna kotlina, iz katere se zajedata v centralni masiv Kamniških Alp Ravenska in Makokova Kočna. Zaradi orogenskih premikov so skladi apnenca in dolomita rahlo nagnjeni proti jugu. Severna stran Kamniških Alp, ki deloma oklepa Jezersko kotlino, ima odsekane plasti, tako da svet strmo pada v obe Kočni.

V drobnem pa je svet po svoji strmini vendar precej raznoličen, Kjer koli je bilo vsaj nekaj ravnega sveta, ga je človek

izkoristil bodisi za dom in obdelovalne površine, bodisi za pašnike in senožeti.

Z agrarnega vidika so mnogo pomembnejši nižji nivoji, nastali v srednjem in zgornjem pliocenu. Večina ovčjih planin na Jezerskem se razprostira na nivoju 1320 m, ki je mestoma zelo široko razvit (Roblekova planina, Ankova planina, Rakeževa planina in Štularjeva planina na Jezerskem. Stalna naselitev sega na Jezerskem do nižjega nivoja 1190 m (Murn 1180 m, Gradišnik 1160 m). Za naselitev je na Jezerskem pomemben še nivo v višini 1020 - 1060 m, kjer so razporejene "zgornje kmetije" (Žarko 1060 m, Robnik 1030 m). Najbolj karakteristični pa sta terasi v višini od 950m v Kokri do 960 m na Jezerskem in 850 - 880 m samo v Kokri, ki sta močno poseljeni in dovolj široki za skromne obdelovalne površine. Posebno na Jezerskem je prva močno poseljena (Karničar, Olipje, Spodnji Virnik, Močnik, rezman, Kolkova planina, nekdanji Ročnik in Kočnar).

Antropogeografsko so pomembni tudi morenski in fluvio-glacialni sedimenti v Jezerski kotlini in predstavljajo ugodnejša mesta za naselitev in kmetijsko izrabo tal. Na Ravnem obdaja kotlino terasa iz fluvio-glacialnega materiala le nekaj metrov nad dnom kotline; poseljena je z najnižjimi kmetijami (Zgornji Virnik, Roblek, Anko, Podršnik, Štular, Šink in Kropivnik).

Poledenitev v Kamniških Alpah ni dosegla takega obsega kot v sosednjih gorovjih. Ledeniki niso bili posebno dolgi, marveč so segli v doline le nekaj kilometrov daleč in tam obtičali. Daljša dolinska ledenika sta se razvila v Ravenski in Makekovi Kočni; združena sta segala ob najvičjem stanju ledu do Podloga.

IV. PREBIVALSTVO IN NASELJA

1. RAST PREBIVALSTVA

Tudi na Spodnjem Jezerskem je prebivalstvo v razdobju 1880 - 1953 nazadovalo za 10%. Edino na Zgornjem Jezerskem je v istem razdobju naraslo za 22%.

Na Spodnjem in Zgornjem Jezerskem je prebivalstvo naraslo spričo obnovljene eksploatacije gozdov v prvih povojnih letih (Spodnje Jezersko za 22% v primerjavi z letom 1931, Zgornje Jezersko za 5%).

Štetje leta 1953 pa pokaže, kako lahko le trenutne gospodarske razmere vplivajo na nazadovanje

ali naraščanje prebivalstva.

V tem obdobju se je odselilo 23% (82 ljudi, 77 moških in 5 žensk). Na Spodnjem Jezerskem je padec prebivalstva manjši (minus 2%). Nasprotno pa je na Zgornjem Jezerskem, kjer prebivalstvo naglo narašča (za 12%), ker predstavlja kraj vedno važnejše gospodarsko središče.

- Ob popisu leta 1991 je bilo okrog 701 prebivalcev celotnega Jezerskega (Spodnjega in Zgornjega Jezerskega).

- Leta 1995 je 664 prebivalcev (upadanje), od tega 345 žensk.

- Število prebivalcev v zadnjih štirih letih upada (padec 5%).

- Število zaposlenih 38%.

- Število otrok 22% (do 20 let).

- Število upokojencev 25%.

- Število od 20 - 60 let (aktivno prebivalstvo) 47%.

- Nad 60 let 31%.

- Število kmetov 2%.

- Zdomcev 3%.

Zaradi dolgaletnega počasnega ukinjanja gospodarskega razvoja se je predvsem spremenila socialna sestava večinskega prebivalstva v smer skromno izobraženega in slabo kvalificiranega in zato tudi slabo plačanega delavskega sloja, ki je praktično prisiljen na odseljevanje ali v dnevno migracijo v večja industrijska središča, zlasti v Kranj, s čimer ne ustvarja ustrezen priliv družbenega prihodka v lastno bivalno in tudi potencialno delovno okolje, pač pa po ekonomski strani še bolj krepí mestne zaposlitve.

S tem se še bolj odmika perspektiva za razvoj družine, za šolanje otrok in na sploh možnost za skladen in času primeren osebni, materialni in duhovni razvoj vsakega posameznika in kot tudi družbe na Jezerskem.

2. PRIRODNI PRIRASTEK

3. GOSTOTA PREBIVALSTVA

Področje pripada gorski pokrajini z obsežnimi gozdovi in pašniki in ne dovoljuje gostejše naselitve. Dejansko je prebivalstvo koncentrirano le v posameznih otokih, večinoma na dnu doline. Večjo zgostitev je pričakovati na Zgornjem Jezerskem, kjer je še največ prirodnih in gospodarskih pogojev.

Izredno visoka poljedelska gostota je razumljiva v gorskem svetu, kjer je malo poljedelskih površin. Agrarno prebivalstvo se ne more preživljati samo od polja. Tako je nujno usmerjeno v izrabo gozda in v živinorejo, ki skupno predstavljata osnovo agrarnega gospodarstva. Odraz tega so tudi posestne razmere, saj prevladujejo velika posestva. Manjši kmetje se ne morejo preživljati samo od kmetovanja in so navezani na druge neagrarne dohodke.

4. POKLICNA STRUKTURA

Na Jezerskem je leta 1931 živelo od kmetijstva 40% ali 271 ljudi. Drugi so živeli od neagrarnih panog, predvsem od obrti, gozdarstva in turizma. Po drugi svetovni vojni so se razmere popolnoma spremenile in je delež kmečkega prebivalstva močno padel, tako da je leta 1948 pripadalo kmetijstvu le še 23% ali 160 ljudi. Že 5 let kasneje je ta delež znašal samo še 19% ali 159 ljudi. Delež kmečkega prebivalstva naglo nazaduje, neagrarnega pa narašča.

Tukaj je malo industrije, ki zaposluje le 3% prebivalstva. Eksploatacija gozdov predstavlja osnovno panogo. Gozdarstvo je glavni vir preživljanja 29% prebivalstvu, povečini malim kmetom in kajžarjem, ki se že desetletja bavijo s tem poslom. Močno je zastopana obrt, saj preživlja 18% prebivalstva. Na Jezerskem ne smemo pozabiti turizma, ki daje dohodek 8% prebivalstva, pa tudi ne deleža upravnih organov (13%) kot izraza samostojnega upravnega središča in obmejnega kraja. Celo komunalne službe dajejo dohodek 3% prebivalstva, znak, da se kraj vedno bolj spreminja iz ruralnega v urbano naselje.

V medsebojnem razmerju aktivnega in vzdrževanega prebivalstva je na Jezerskem ta delež pod polovico (46%). Največ aktivnega prebivalstva je pri kmetih - od 56 do 61%.

5. NASELJE IN NJIHOVO ZEMLJIŠČE

Na razvoj in obliko naselij sta v osnovi vplivala dva socialna sloja, kmetje in bajtarji, v novejši dobi še delavci in nameščenci. Nedvomno je bilo kmetijstvo prvo, ki je priklicalo človeka v ozko gorsko dolino in kotlinico sredi gorovja.

Večino posestva sestavlja povsod gozd (tudi do 75%). Obdelano površino najdemo okoli doma. Obsega pa največ 5% celotne posesti. Večje gozdne površine nekoliko više se izkoriščajo za senožeti in pašnike. Kmetije imajo vse zemljišče okoli doma v enem kosu, celku. Posamezne parcele so nepravilnih oblik in le redko, predvsem na Jezerskem, ima polje bolj podolgovate in pravilne oblike. Velikost in oblika parcel sta prilagojeni reliefnim pogojem. Kmetije so zaradi obsežnih gozdnih površin daleč druga od druge, pravi tip samotnih kmetij z zaprtimi celki. Le skromne poti vežejo posamezne domove med seboj.

Na primer Makekov celek sega od dna doline do najvišjih vrhov. Običajno so ti celki zelo obsežni. Že povprečna velikost posestva po stanju leta 1826 je bila 110 - 120 ha. Niso pa bila prav nič izjemnega še mnogo obsežnejša posestva, ki so obsegala tudi do 600 ha površine (Makek, Suhadolnik, Povšnar).

Kot posebno obliko naj navedemo celke, ki se precej približajo drug drugemu; pri njih so travniki in polja vedno že docela strnjeni, ne da bi pri tem izgubili značaj posesti v enem kosu. Tako razdelitev zemljišča bi imenovali razložene ali polodprte celke. Najdemo jih na Jezerskem, posebno na Ravnem (Zgornji Virnik, Roblek, Anko, Podršnik, Štular, Jenko, Kropivnik). Oblika zemljišča in parcel je še vedno nepravilna kot pri zaprtih celkih.

Zemljiška razdelitev na celke je odraz mlajše kolonizacije.

Na Zgornjem Jezerskem so vsi domovi razen Makeka, Mlinarja in Ancelovega, razvrščeni po prisojnih desnih pobočjih Jezernice. Najbolj neugodne so reliefne in klimatske razmere na Spodnjem Jezerskem in v Fužinah, kjer je tudi najmanj kmetij. Ker je Jezersko mnogo više in bolj odprto kot Kokra, je tam stalna naselitev segla mnogo više, do 1200 m (Rakeževo na Jezerskem vrhu).

Vsaka večja samotna kmetija na Jezerskem predstavlja malo naselje. Posamezna poslopja stoje vsako zase brez vsakega reda na ugodni polici sredi celka. Tak dom v gruči lahko šteje nad 10 poslopij (Roblek, Anko in drugi). Poslopja so razvrščena na najbolj ugodnih mestih tako, da čimbolj ustrezajo svoji gospodarski funkciji. Na Ravnem v Jezerski kotlini bi lahko ločili še poseben podtip doma v gruči, kjer so poslopja razvrščena okoli osrednjega dvoriščnega prostora (Roblek, Podršnik).

Kot povsod v alpskem svetu je alpski tip hiše z vsemi svojimi značilnostmi. Za gradbeni material je v starejši dobi služil les, v novejši dobi pa kamen in opeka.

Prvotni kmečki naselitvi, ki je dala temelje razloženi obliki naselij, se je kmalu pridružil še drug moment - fužinarstvo, ki pa je le deloma preoblikovalo prvotno obliko naselij. Fužinarstvo je dalo prve pogoje za naselitev neagrarnega prebivalstva, ki se je v teku stoletij naselilo še na številnih drugih mestih na Jezerskem ter je s svojimi kočami ustvarila osamljene naselitvene otoke. Mnogo izrazitejše jedro predstavlja kajžarsko naselje na Spodnjem Jezerskem (ob sotočju Kokre in Jezernice pri Hadinu) ter naselje v spodnjem delu Jezerske kotline. Tukaj se je v novejši dobi naselil trgovski in obrtni del prebivalstva in predstavlja skupno s kajžarji središče naselja Jezersko, ki ga je turizem močno preobrazil. V tako imenovanem Centru stoje danes številni manjši hoteli in penzioni. Tudi nove delavske hišice, ki rastejo na Jezerskem, spreminjajo prvotno ruralno naselje v naselje s polurbanskim značajem.

V francisejskem katastru je prvič podana kartografska podoba parcel in posestev. Na Spodnjem jezerskem 11 kmetij in 12 kajžarjev in na Zgornjem Jezerskem 24 kmetij in 14 kajžarjev. Na Jezerskem je prav tako od skupne površine (6862 ha) pripadalo kmetom 68% vse površine. Kajžarji so posedovali le 0,15% ali okoli 10 ha zemlje. Večina ostale zemlje je bila v lasti nemškega viteškega reda s sedežem v Železni kapli, deloma pa je bila občinska last. Povprečna velikost posestva v vseh treh naseljih je bila od 110 do 120 ha. Nekatera od njih so že takrat obsegala večje površine (Spodnji Virnik 335 ha, Povšnar 405 ha, Roblek 391 ha).

Z 19. stoletjem so kmetije pričele doživljati bistvene spremembe. Predvsem je les, ki ga je tod obilo, dobil svojo vrednost. Tako se kmetu ni bilo potrebno ubijati na slabo rodovitnem polju in z živino, temveč mu je osnovo za preživljanje dajal gozd. Njive in travnike so pričeli vedno bolj zanemarjati. K stopnjevai izrabi lesa je še močno prispevalo dejstvo, da je v 18. in 19. stoletju začelo nazadovati fužinarstvo. Fuchsove fužine v Kokri so iz dneva v dan bolj propadale in lastnik si je moral iskati drug zaslužek. Les je postal nov vir dohodkov, ki je rešil železarja pred propadom. Tudi kajžarji, kmečki proletariat, so bili v začetku prizadeti, a so kmalu postali gozdni delavci na posestvih veleposestnikov in večjih kmetov. Pretirano izsekavanje gozda je hitro uničilo marsikaterega kmeta, ki je hotel na lahek način obogateti. Živine tudi ni bilo več in s tem so bili podani pogoji za popoln propad kmetije. Pričelo se je prodajanje zemljišč, včasih za smešno nizke cene. Zemljišča so kupovali v Kokri in na Spodnjem Jezerskem lesni trgovci in veleposestniki, na Zgornjem Jezerskem pa nekateri močnejši kmetje.

Na oba načina se je manjšalo število kmetij. Največ jih je propadlo na Spodnjem Jezerskem in v Zgornjih Fužinah (Hribar, Kočner, Ročnik, oba Zavratnika), okoli nekdanjih Fuchsovih fužin, kjer je nastalo obsežno lesno središče z največjimi žagami v vsej dolini. Na Jezerskem pa so pokupili propadajoče kmetije nekateri domačini. Štular je odkupil Šenkovo in Rakeževo, Roblek je odkupil Žarkovo, Spodnji Virnik Robnikovo in Mlinar Ancelovo. Značilno je tudi, da so najprej propadle one kmetije, ki so imele slabše prirodne pogoje (na Spodnjem Jezerskem in na Zgornjih Fužinah). Tako je odpadlo po stanju leta 1948 kmečkim gospodarstvom na Spodnjem in Zgornjem Jezerskem 45%. Vsa ostala zemlja, pretežno gozd, je bila v veleposestniških rokah.

Toda, če izvzamemo vse te primere propadlih, spojenih ali razdeljenih kmetij, je ostala v splošnem velikost kmetij od leta 1826 do leta 1948 enaka. Vzrok za to je v dednostni tradiciji: oče preda celotno posestvo enemu otroku, vsi ostali pa so izplačani. Posledica je stalni odtok kmečkega prebivalstva, o katerem smo že govorili. Gorske kmetije vrh tega ne prenesejo delitve zaradi neugodnih prirodnih razmer, saj so donosi tako nizki, da šele večje površine nudijo dovolj možnosti za preživljanje.

Leta 1948, pred agrarno reformo, je bilo skupno le še 45 kmetij, od tega 25 v Kokri, na Spodnjem Jezerskem 4 in 16 na Zgornjem Jezerskem.

Pravi kmetje so torej le posestniki večjih površin. Po letu 1948 je agrarna reforma razlastila največje posestnike in jim pustila le 45 ha površine.

6. GIBANJE ŠTEVILA HIŠ

V. GOSPODARSTVO

1. PRIMARNE DEJAVNOSTI

a) SPLOŠNA OZNAKA GOSPODARSTVA NA JEZERSKEM

Gospodarstvo Jezerskega je prvotno predvsem temeljilo na zelo obsežnih visokogorskih smrekovih in mesecnovih gozdovih, **znatno manj pa na listnatem gozdu. Skladno z naravnimi danostmi se je že od nekdanj predvsem uveljavilo** planšarstvo (pridelava sira) ter ovčjereja (meso in volna, volneni izdelki). Zaradi specifične hribovite (alpske) konfiguracije okolja je bilo po nekaterih pisnih virih v sredini 15. stoletja preko 70 manjših kmetij, ki so pokrivalo celotno območje Jezerskega, ukvarjale pa so se predvsem z lesom in ovčjerejo. Z nadaljnjim razvojem kraja, zlasti pa z uveljavljanjem geografskega prehoda iz takratne Kranjske na Koroško, se je ob koncu 18. stoletja, skladno s pojavom industrializacije, pričelo naravno spreminjanje ekonomske in s tem tudi socialne strukture prebivalstva. Število kmetij se je pričelo zmanjševati, do danes je obstalo samo še nekaj predvsem zelo velikih satelitskih kmetij, verjetno kot svojevrsten vzorec takratnega obdobja in s tem tudi posebnost (znamenitost) tega kraja.

Zametki industrializacije so pospešili ekonomsko in s tem socialno razslojevanje prebivalcev, pa tudi urbanost tega kraja, pojavile so se žage, najprej vodni nato pa tudi električni gatri, **seveda ob sočasnem postavljanju majhnih privatnih elektrarn, podobno tudi nekaj mlinov, niže ob Kokri, ter celo za tiste čase velik obrat za predelavo lesa, s skoraj sto zaposlenimi. S tem se je začelo pojavljati delavstvo z vsemi spremljajočimi posledicami, pa tudi urbana jedra, bolj ali manj v skladu s koncentracijo proizvodnih ali drugih uslužnostnih obratov (Zgornje in Spodnje Jezersko).**

Evolucijski razvoj celotnega področja je temeljil, kronološko, na lesu, drvarjenju, poljedelstvu, ki je sčasoma skoraj usahnilo, ovčjereji (meso, volna in prvotno tudi siri), nato na govedoreji (pridelavi mleka in mesa), klimatskemu in nato planinskemu turizmu, malih gospodarskih obratovalnicah, ki so se ukinile, stacionarnem, verjetno planinskemu turizmu, zdraviliškemu turizmu, ki se je ukinilo in prehodnemu turizmu.

Iz Jezerskega gospodarskega kompleksa se je, glede na dohodkovno pomembnost (rangirano) povsem umaknil les kot najbolj pomembna naravna in značilna materialna substanca tega kraja, kar ima izrazito karakteristiko čiste naravne eksploatacije kraja, brez kakršnegakoli vložka

človekovega fizičnega in duhovnega dela v smislu obdelave, dodelave ali predelave, kar pomeni najnižjo stopnjo v gospodarjenju s to surovino.

Predvsem pa se je minimalizirala stacionarna ovčjereja v vseh ekološkimi in ekonomskimi posledicami pri čemer ima govedoreja (mleko) le sezonski migracijski značaj.

Zaradi vedno bolj skromne turistične ponudbe, propadajoče infrastrukture in splošnega turističnega standarda, se predvsem pojavlja prehodni in planinski turizem kot posebna oblika vegetiranja turistične ponudbe, seveda z minimalnim ekonomskim izplenom.

Zaradi dolgoletnega počasnega ukinjanja gospodarskega razvoja na vseh omenjenih možnostih se je povsem spremenila socialna sestava večinskega prebivalstva v smer skromno izobraženega in slabo kvalificiranega in zato tudi slabo plačanega delavskega sloja, ki je praktično prisiljen na odseljevanje ali v dnevno migracijo v večja industrijska središča, zlasti v Kranj, s čimer ne ustvarja ustrezen priliv družbenega prihodka v lastno bivalno in tudi potencialno delovno okolje, pač pa po ekonomski strani še bolj krepi mesto zaposlitve.

S tem se odmika perspektiva za razvoj družine, za šolanje otrok in sploh možnost za skladen in času primeren osebni, materialni in duhovni razvoj vsakega posameznika kot tudi družbe na Jezerskem.

b) ALI BI LAHKO JEZERSKO RASLO IZ SAMEGA SEBE?

Odgovor na to vprašanje moramo iskati samo na osnovi celovite, za enkrat grobe analize obstoječega stanja oziroma makro ocene, ki zadeva:

1. naravne rezerve 5. denar
2. materialno bazo 6. ekološka občutljivost
3. delovno silo 7. svetovno konjukturo
4. znanje

a) Gozdarstvo

- macesen, rumen: absolutno prvo mesto po pomembnosti, najbolj dragocena in iskana vrsta lesa
- smreka : makro ocena - izpolnjuje vse pogoje.

b) Živinoreja in mlekarstvo

- govedoreja: meso, mleko; v limitiranem obsegu glede na možno količino pridelave krme za prezimovanje
- makro ocena - izpolnjuje vse pogoje.

c) Planšarstvo

- kravjereja: mleko
- ovčjereja : meso, volna, sir
- kozjereja : meso, mleko, sir
- makro ocena - izpolnjuje vse pogoje.

d) Turizem

Na osnovi predhodnega vprašanja in na osnovi makro ocen posameznih panog lahko ugotavljamo:

a) Gozdarstvo

Spada v področje ekološko prijazne, a občutljive panoge, zato bi kazalo še posebno skrb nameniti celoviti oceni gospodarjenja z gozdom in seveda tudi ekonomiji eksploatacije lesa. V tem smislu bi bilo potrebno zelo rigorozno poskrbeti, da se ne bi pojavili dolgoročni procesi

odmiranja te plemenite vrste lesa, zlasti pa jezerskega rumenega macesna in tudi jezerske smreke, kot ekološko in krajinsko ter tudi ekonomsko poglavitne surivine in značilnosti tega kraja.

Menim, da imajo Jezerjani vso pravico, da se ekonomsko usodno povežejo z njihovim lesom, prevzamejo njegovo rast, posek in tudi obdelavo, saj je to tudi njihova avtohtona tradicija in dediščina. Predvsem pa bi bilo smiselno razmisliti o tem, kako bi se postopoma vključili v proces neposrednega upravljanja in eksploatacije gozda ter tudi obdelave lesa tako, da bi to bilo v harmoniji z njihovo razpoložljivo delovno silo, stopnjo ustrezne mehanizacije, materialnimi vlaganji v ustrezno velike delovne obrate ter tudi z ustrezno programsko in tržno strategijo tega vedno bolj perspektivnega gospodarskega področja.

Brez dvoma pa bi kazalo, da se eventuelni proizvodni obrati za predelavo lesa locirajo čim nižje v Spodnjem Jezerskem z namenom, da se vitalno in turizmu namenjeno Zgornje Jezersko razbremeni hrupa, ki ga prinese tovrstna industrija.

Nekaj idej za programsko vsebino obdelave / predelave lesa:

.....
.....

skodle; avtohtona tehnologija,
vedra, čebri, sklede, posode za vodo za savne,
posode za mleko,
posode za sire,
gajbice za sadje in povrtnino,
cokle, sprehajalne palice, spominki iz lesa - po
etnološki analizi letvice,
deske, fasadne deske,
balkonski opaži, deske,
stopnice vseh vrst, sestavljive vrtno hišice,

strešne konstrukcije,
plemenitenje lesa,
itn.

Predlog: izdelati posebno študijo z zaključkom iniciranja

konkretnih projektov, ki bi vsebovali vse investicijske elemente, ekonomijo celotne reproviverige, sociološke in izobraževalne vidike.

b) Živinoreja in mlekarstvo

Povsem izpolnjujeta omenjene zahteve pri čemer pa prireja mesa verjetno ne predstavlja pomembnejše dejavnosti. Zanesljivo pa ima bistveno težo pridelava visoko kvalitetnega mleka in njegovih proizvodov za potrebe jezerjanskega gospodinjstva, vseh vrst turizma ter maloprodaje. Ne glede na morebitno marginalnost živinoreje pa bi kazalo opazovati živinorejo ne zgolj v smislu domače in turistične ekonomije ter folklore, temveč tudi glede bio-ekonomije, kot primeru uravnoteženja naravnih danosti s to panogo.

Nekaj idej za programsko vsebino:

.....
.....

meso,
mleko; več vrst mleka,
sir; več vrst sirov,
kože; izdelki iz kože (goveja, telečja),
zvonci za krave?

Predlog: izdelati analizo obstoječega stanja in pripraviti predloge (projekte) za spremembo stanja.
Predvideti ustrezno specializacijo na področju mlekarstva in sirarstva.

c) Planšarstvo

Spada v tista področja, kjer so popolnoma izpolnjeni omenjeni pogoji. Za obstoj planšarstva on zlasti volne je še posebno pomembno vzdrževanje jezersko-solčavske ovce. Verjetno imata govedoreja in kozjereja na tem področju obrobni pomen. Tudi na tem področju bi bilo verjetno potrebno ugotoviti bio-ekonomijo planšarstva.

Nekaj možnih programskih idej:

.....
.....

meso,
mleko; več vrst mleka,
siri; več vrst sirov,

volna; izdelki iz volne; domača in organizirana obrt.

d) Turizem

Zgodovinska opredelitev: turizem se je na Jezerskem pojavil ob koncu prejšnjega stoletja, okoli leta 1870.

c) IZRABA TAL

Postopno doseljevanje od 15. in 16. stoletja dalje je krčilo gozdove in spreminjalo prirodno pokrajino v kulturno.

Prav gotovo so spremembe v teku dobrega stoletja odraz gospodarskih teženj prebivalstva, ki so vodile in usmerjale agrarno življenje. Izrazito je upadanje njivskih, travniških in pašniških površin, ki kažejo na močno preusmeritev gospodarstva, posebno po letu 1900.

Medtem, ko je bilo prvotno kmetovanje avtarkično, s težnjo, da s čim različnejšo proizvodnjo na polju pridela čimveč za dom, je v teku desetletij začela vedno bolj stopati v ospredje živinoreja. Uvajale so se krsme rastline, povečale so se tudi travniške površine, ki so bile potrebne za vzrejo pitane živine. Lesna konjunktura in nove meje po prvi svetovni vojni, ki so ločile živinorejsko področje od trga (Koroško, Trst), so povzročili preusmeritev gospodarstva v eksploatacijo gozdov.

d) PRAŠIČJEREJA

Praščjereja služi za domače potrebe. Prašiče krmijo s peso, repo, korenjem in ostalo zelenjavo. Za pitanje morajo v jeseni dokupiti koruzo alo otrobe, da pridobe prašiči na teži. V celoti se praščjereja ne izplača, posebno ne za prodajo, ker so proizvodni stroški zelo visoki.

e) PERUTNINARSTVO

Perutninarstvo je domena malih nekmečkih gospodarstev in služi za drobno domačo porabo. Predvsem rede kokoši zaradi jajc. Velikim posestnikom se kokočjereja ne izplača, saj so predaleč od večjih industrijskih centrov, kjer bi lahko nudila dober postranski zaslužek.

f) IZRABA GOZDA

Izraba gozdnega bogastva predstavlja osnovo gospodarskega izkoriščanja. Na Zgornjem

Jezerskem pa je človek prirodni mečani gozd že močno izpremenil; iglavci so skoraj docela prevladali (do 90%), listavci pa skoraj izginili.

Ob konjunkturi lesa tik pred svetovno krizo se je gospodarjenje z lesom zelo razmahnilo. To je imelo za posledico velike spremembe v posestni strukturi, saj so pri tem številne kmetije propadle in prešle v roke lesnih trgovcev (Dolenc in Hajnrihar). Ustanavljale so se manjše žage, ki so bile razvrščene po dnu doline ob cesti od Spodnje Kokre pa vse do Jezerskega. Vse to je vodilo do naglega izčrpavanja gozdov. Veleposestniki so najraje sekali v golosekih, kjer so nato zasajali področja s smreko, ki je imela večjo vrednost kot bukov les. Isto so seveda delali tudi nekateri večji kmetje. Zato se je izpremenila sestava gozda tako, da je danes lesno gospodarstvo pred resnimi problemi, kako ponovno normalizirati in s tem tudi utrditi gozdne sestoje.

V gozdarstvu daje največ dohodka spravilo lesa, ostalo odpade na vrednost prodanega lesa. Les, ki stoji v gozdu, nima ravno velike vrednosti, njegova vrednost naraste šele potem, ko pride vsaj polobdelan na trg. Zato tudi vsak kmet stremi za tem, da skuša sam spraviti les v dolino; le redki so primeri, da bi prodajali les na panju.

2. SEKUNDARNE DEJAVNOSTI

a) INDUSTRIJA IN OBRT

Za industrijsko predelavo surovin pridejo v poštev edino les, porfir in lehnjak. Razvoj kamnoloma "Kokra" je povzročil bistvene spremembe v stagnirajoči vasi, katere prebivalci so se do tedaj preživljali le z gozdarjenjem in kmetovanjem. Pričelo se je živahno gibanje prebivalstva in velik del malih posestnikov ter kočarjev je našel tukaj nov vir dohodkov.

3. TERCIALNE DEJAVNOSTI

a) KOMUNALNA DEJAVNOST

Sistem komunalne infrastrukture na Jezerskem je urejen.

Krajevni vodovod v dolžini cca 12 km, katerega lastnik in upravljalec je Krajevna skupnost Jezersko, oskrbuje s čisto, neklorirano vodo pretežni del kraja, razen oddaljenih domačij. Kraj je tudi protipožarno zaščiten, saj so v vseh zaselkih montirani hidranti za hitro posredovanje ob morebitnih požarih. Urejeno je tudi skladišče z vodovodnim materialom.

Krajevno cestno omrežje obsega 11 km krajevnih cest (od tega 6 km asfaltiranih), 60 km gozdnih cest in 150 km gozdnih traktorskih vlak. Velik zalogaj tako predstavlja letno in zimsko vzdrževanje krajevnih cest, vendar vse to urejamo z lastno komunalno mehanizacijo.

Obstajajo dobre avtobusne povezave s svetom.

Preskrba z električno energijo je zagotovljena s preko 40 km razvejane visokonapetostne električne mreže; v kraju samem pa je urejena tudi javna razsvetljava.

Organizirana je komunalna cona za zbiranje, sortiranje in deponiranje odpadkov, urejeno je tudi odvažanje sekundarnih surovin.

Pokopališka uprava skrbi za pokopališče pri farni cerkvi in v Ravnem ter za vzdrževanje mrliške vežice.

Krajevna skupnost Jezersko je v obdobju 1990 do 1994 obnavljala sakralne objekte visoke

kulturne vrednosti (staro cerkev iz 14. stoletja, cerkev v Ravnem iz 17. stoletja, farno cerkev in kapelico Sv. Huberta).

b) TELEKOMUNIKACIJE

Poštna enota Jezersko hkrati skrbi za PTT in finančne storitve.

Glavna značilnost razvejane telefonske mreže je napeljava telefonskih vodov do vseh oddaljenih domačij, tako znaša skupna dolžina krajevnih vodov cca 10 km.

Prenos RTV signalov na Jezersko je rešen z dograditvijo novih RTV pretvornikov, tako da je omogočeno nemoteno spremljanje programov slovenske televizije.

Nosilec vseh izboljšav na področju komunalne in telekomunikacijske infrastrukture je bila krajevna skupnost z lastnim delom, lastnimi fizičnimi in natečajnimi sredstvi.

Občina bo redno spremljala vzdrževanje vseh komunalnih objektov in naprav in v okviru materialnih možnosti načrtovala njihovo posodobitev.

c) TURIZEM

Današnja turistična dejavnost je razvita predvsem na področju gostinstva in izletniškega turizma. Razvoju turizma bomo posvetili največ pozornosti, ker se zavedamo, da je prav to gospodarska panoga, ki bo prinesla občini Jezersko nova delovna mesta in nov kapital za zagon drugih gospodarskih panog. Prav naravne danosti Jezerskega (gore, vode, gozdovi, sonce, mir in blaga alpska klima) so osnova za razvoj te dejavnosti.

d) PROMETNA VLOGA

Reka Kokra se je globoko urezala v masiv Kamniških Alp in ločila Storžičevo skupino od centralne. Izoblikovala je ozko dolino, po kateri brez pomembnega vzpona preidemo Kamniške Alpe. Dolina pa je imela tudi svoje neugodnosti: njena ožina je bila za primitivnejši promet neprijetna. Navaja se sicer, da naj bi že Rimljani speljali cesto preko Jezerskega vrha, vendar misli Glauert, da ta trditev še ni dovolj dokazana.

Prvi načrti za zgraditev vozne ceste skozi dolino so bili izdelani v začetku 16. stoletja. Do takrat je vodila slaba pot po dolini (stara cesta, ki je bila speljana po levem bregu doline in se ni držala vode, temveč je v večjih klancih obšla soteske v Zgornji Kokri); na Jezersko naj bi prišla preko

Mlinarjevega sedla in ne ob Jezernici, kakor danes. Izdelani načrti za novo cesto se niso izvedli, tako da je pot po dolini Kokre bila še za časa Valvasorja v zelo slabem stanju; potovanje po njej je bilo zelo nevarno; trgovci so ob slabem vremenu raje pustili svoje tovore na

Jezerskem, kakor pa da bi nadaljevali pot po dolini. Poti je škodila skozi ves srednji vek in tudi pozneje konkurenca ceste čez Ljubelj, ki je bila v drugi polovici 16. stoletja obnovljena. Šele konec prejšnjega stoletja (1870) so zgradili novo moderno cesto po dnu doline. Bistvo nove ceste je v tem, da se ne ozira več na soteske ali številne prehode preko vode, temveč je zgrajena tako, da v čim manjšem strmcu preide preko Jezerskega vrha. Zato je posebno v Zgornji Kokri in na Fužinah na številnih mestih vsekana v živo skalo (Dolgi most), na mnogih mestih pa prečka reko. Številni mostovi so tudi edina slaba stran te ceste, saj ni težko podreti samo enega in je že ves promet ustavljen. Po cesti se vrši promet kamnoloma "Kokra", kakor tudi ves turistični in ostali promet, ki povezuje samotne kmetije Jezerskega in Kokre z ostalim svetom. Šele ta cesta, posebno pa nova meja med Avstrijo in Slovenijo, je preusmerila gravitacijo Jezerskega proti Kranju. Dotlej je Jezersko težilo bolj na koroško stran, kamor je spadalo tudi upravno.

e) TRGOVINA

Osnovna preskrba z živlenskimi potrebščinami:

trgovina z živili in mešanim blagom Živila Kočna
trgovina z živili in mešanim blagom jezerjan
pekarna (domači krih in pecivo)
bencinski servis in trgovina
trgovina s plinom.

KVARTARNE DEJAVNOSTI

1. ŠOLSTVO

Do leta 1852 na Jezerskem ni bilo nobenega šolskega pouka. Šele tedaj je tukajšnji kaplan, najbrž Sever, začel po Veliki noči poučevati mladino (brezplačno). Za kraj pouka si je najel pritlično sobo hiče "Kazino", to je prostor, kjer je sedaj gostilniška soba. Ta hiša je bila tedaj last Jožovega posestva. V tej hiši je potem vsak kaplan poučeval do leta 1860. Leta 1860 je bilo poleg farne cerkve sv. Ožbolta novo šolsko poslopje, v katerem je bilo narejeno še stalno bivališče za cerkovnika.

Ker je bila fara sv. Abdreja na Ravnem dobila to leto lastnega župnika - Jožefa Skoka, je bila kaplanija pri sv. Ožboltu ukinjena. Zato je župnik Štefan Urankar šolski pouk prevzel in ga nadaljeval do leta 1868. Prvi civilni učitelj je bil Anton Halzel. Kmalu se je začutilo, da je bilo poslopje, ki so ga zgradili leta 1860, premajhno, zato je bila občina prisiljena zgraditi na primernem mestu novo, večjo in udobno šolsko poslopje. To se je zgodilo leta 1885, ko so dogradili pritlično šolo z enim učnim prostorom. Leta 1907 so jo vzdignili za eno nadstropje z dvema učinima sobama in še dva stanovanja.

Pohvalno je treba omeniti, da je bilo tukajšnje prebivalstvo za izobrazbo in napredek mladine požrtvovalno in da je bilo od tukajšnjega maloštevilnega prebivalstva veliko inteligence duhovskega in svetnega stanu.

- Osemletno šolanje:
- štiriletna osnovna šola
(do leta 1965 osemletna osnovna šola)
- otroški vrtec

Na šoli so poučevali:

.....
.....

Zdravki Švikaršič

Helena Piskernik 1916 - 1936

Ivar Serajnik 1937 - 1940

Marija Nosan-Petek 1946 - 1947

Anton Mušič 1939 - 1971

Marija Trbovšek-Mušič 1948 - 1984

Lojze Eržen 1951 - 1956

Verica Bolčič-Muha 1952 - 1956

Anica Kocjan-Regovič 1956 - 1959

Pavla Mole 1957 - 1958

Elizabeta Ševrom-Černe 1957 - 1963

Ludvik Es 1957 - 1960

Jožica Krč-Ščurk 1958 - 1961

Anica Kocjan 1958 - 1961

Tončka Polajnar-Jurkovič 1960 - 1965

Iva Humer-Fonda 1961 - 1962

Jožica Knez-Bregar 1960 - 1979

Anica Kimovec-Drevenšek 1963 - 1965

Peter Golmajer 1963 - 1965

Anica Jakopič 1962

Zofija Močnik-Pogorelec 1965

2. ZDRAVSTVO

- Primarno zdravstveno varstvo občanov:
- zdravstvena ambulanta
- zobna ambulanta

3. UPRAVA

- Prostor za upravno dejavnost lokalnih skupnosti:
- krajevni urad
- krajevna pisarna
- gasilni dom
- pisarna turističnega društva
- pisarna planinskega društva
- prostori športnega društva
- družbeni prostori osnovne šole Jezersko
- združni dom in kulturni dom.

4. DRUŠTVENA DEJAVNOST

Pestra dejavnost društev, ki delujejo na Jezerskem, kaže predvsem na največji in najbogatejši potencial našeka kraja - na poštene in delovne ljudi z razvitim čutom pripadnosti kraju in okolju ter na globoko prepričanost, da jim zaradi samosvojih pogojev življenja, oddaljenosti od kulturnih in upravnih centrov le lastna organiziranost in iznajdljivost dajeta možnost za preživetje.

Tako najdemo v kraju naslednja društva:

- gasilsko društvo Jezersko

gasilski dom, vozni park (avto cisterna, komandno vozilo, vozilo za prevoz tehnične opreme in ljudi), vodne črpalke

članske, ženske in otroške desetine
enota civilne zaščite

- športno društvo Jezersko

športno igrišče, teniško igrišče, drsališče, pokrit objekt
ob igrišču, kombi vozilo, smučarska vlečnica

smučarski klub
hokejska sekcija
rokometni klub
gorsko kolesarska sekcija
teniška sekcija
sankaška sekcija
sekcija za gorski tek

- planinsko društvo Jezersko

Češka koča, tovorna žičnica, planinska pisarna, umetna in
naravna plezalna stena, planinski dom v Vadinah (PD Kranj)

mladinski odsek
alpinistični odsek
sekcija za alpinistični ski rally

markacijski odsek
propagandno-založniški odsek
gorsko-reševalna služba

- kulturni umetniško društvo Jezersko

kulturni dom Korotan

dramska skupina
recitatorska skupina
pevski zbor
splošna knjižnica

- turistično društvo Jezersko

turistična pisarna, brunarica on Planšarskem jezero, TIC

otročka folklorna skupina

- lovska družina Jezersko

lovski koči Stanič in Vadine

- Rdeči križ Jezersko

komisija za ostarele in onemogle

- ZB NOV Jezersko

5. KULTURNI, NARAVNI, ETNOGRAFSKI IN SAKRALNI SPOMENIKI

a) JENKOVA KASARNA

Že pred 400 leti je po dolini reke Kokre vodila na Koroško preko Mlinarja sedla vozna pot. Tovorniki so v Avstrijo prevažali sol in vino, iz Železne Kaple in Borovelj pa žeblje, puške in železne predmete. V Kokri je bila mitnica.

Jenkova kasarna je služila za prenočevanje. Danes je v njej muzej. Leta 1959 jo je zajel požar, zavod za spomeniško varstvo je stavbo obnovil.

V veži je dimnica. Svoje ime je dobila po dimu, ki se dviga iz odprte peči. Priča o življenju naših prednikov. Tu so burkle, komat, lesene vile, dereze, reta, sklednik, vreče iz ovčje kože, železni lonci, preša, pirje, kravji zvonci ...

Kmeška izba ima skrinje, zibelko, uro, čelešnik, plug - špičmoh, kolovrat, jarem, tehtnico, cepec, reševalne sani.

Planinski del pa vsebuje slike Češke koč, spominsko ploščo ustanovitelja Češke koč, tramove, ko je plaz poškodoval koč, posteljo, planinsko palico. Prvi oskrbnik Češke koč je bil Jernej Krč.

Na vhodu Jenkove domačije je velik železni obroč. Z njim so goste klicali k južini. Danes tega ne počno več. Če pa gospodinje Anice ne boste takoj našli, se pa tega hičnega zvonca kar poslužite.

Jenkova kasarna je iz prve polovice 16. stoletja in je primer starosvetnega "turističnega lokala". To je mogočno nadstropno stanovanjsko poslopje s podstrešnim gankom in visoko dvokapno streho. Tlorisna zasnova je značilno alpska.

Kulturno zgodovinsko je najbolj pomemben prostor s podpisi potnikov v latinskem, nemškem in italijanskem jeziku. Nekateri podpisi so datirani z letnicami 1573 in 1775. Številčnost podpisov iz 16. stoletja kaže na uporabnost tovarne poti po dolini Kokre in preko Jezerskega vrha in usihanje prometa po tej poti v 17. stoletju.

Jenkova kasarna se uvršča med najlepše spomenike skromnejšega profanega stavbarstva iz renesančne dobe na Slovenskem.

b) STARA CERKEV IZ 14. STOLETJA - CERKEV SV. OŽBOLTA

Nekdanja župna, sedaj podružna cerkev sv. Ožbolta na Zgornjem Jezerskem, je bila zgrajena v začetku 14. stoletja. Kot dokazujejo sledovi v notranjosti na severni in južni steni, je bila prvotno nekoliko nižja in krajša - del, ki ga obsega sedanji kor in zvonik je bil prizidan v baroku (18. stoletje). Po svoji arhitekturi je tipična gotska podeželska cerkvica s podaljšanim, triosminsko zaključenim prezbiterijem in enotno, ravno krito ladjo. Ta oblika postane kasneje, v 15. stoletju, v Sloveniji nekako splošna, s tem da se prezbiterij obogati s številnimi kamnoseškimi detajli. Naša cerkvica, kot ena najstarejših te vrste, kamnoseškega okrasja pogreša. Njen najpomembnejši okras so vsekakor freske. Zaradi njih je cerkev pomembna za širši slovenski prostor in temu primerno znana tako med strokovnjaki kot med ljubitelji starejše slovenske obrti.

Freske so nastale v dveh obdobjih. Starejša plast, ohranjena predvsem v ladji in deloma na severni steni prezbiterija, izvira iz prvi polovice 14. stoletja in predstavlja t.i. zgodnjegotski risarski slog pri nas. Pri teh freskah je poudarjena predvsem risba, mnogo manj barve. Na severni steni je v fragmentnih (celota je bila uničena z vgraditvijo novejših oken) ohranjen prizor pohoda in poklona treh kraljev, na južni steni pa poslednja sodba. To je sploh najstarejši primer tega prizora v Sloveniji. V starejšo fazo poslikave sodi tudi fragment freske, ki je viden izpod mlajših fresk na južnem delu slavoločne stene in ki predstavlja Marijo zavetnico s plaščem, pa tudi upodobitev nadangela Mihaela, ki tehta duše in nekega svetniškega škofa na severni steni prezbiterija.

Sam sistem poslikave v tej starejši fazi, to je razporeditev določenih prizorov na določena mesta

v cerkvi, že kaže program, ki ga nato v grobem upoštevajo slikarji še vse 14. in 15. stoletje. Tako je prizor s poklonom treh kraljev dosledno na severni steni ladje, poslednja sodba pa na južni.

Konec 15. stoletja je bil v cerkvi ponovno poslikan ves prezbiterij in slavoločna stena s slikarijami, ki odražajo vpliv bližnje Koroške. V tem času se pri nas že uveljavi slog pozno gotskega plastičnega realizma. Nov slog se kaže zlasti v bolj realističnem slikanju obrazov in izrazov na njih, oblek tedanjega časa in pokrajine v ozadju, dopolnjen pa je s številnimi prizori iz vsakdanjega življenja, v našem primeru npr. tihožitje z brisačo in korcem vode na notranji strani slavoločne stene. Sicer pa poslikava obokov prezbiterija sledi že uveljavljenemu pravilu: osrednje mesto vedno zavzema Kristus, ki ga tu nadomešča njegov monogram IHS nad vzhodnim oknom, spremljajo pa ga simboli evangelistov - lev za Marka, bik za Luko, angel za Mateja in orel za Janeza. V obočnem polju nad severno steno prezbiterija sta še dva angela z monštranco, v šestih obočnih poljih v zaključku prezbiterija pa so upodobljeni angeli z orodji Kristusovega mučeništva: steber, ob katerem so ga bičali, biči, križ, sulica, trnova krona, kladivo, klešče in žebli. Med zelo pogosto upodobljene prizore sodi še Marijino oznanenje na zunanji strani slavoločne stene in vrsta prizorov s Kristusovega pasiona, ki se tudi začenja že na zunanji slavoločni steni s slikama Oljske gore - Kristus poti krvavi pot na levi in Kristusa primejo (Judežev poljub) na desni. Pasijski prizori se nadaljujejo na severni steni prezbiterija z upodobitvijo bičanja ter na južni z upodobitvijo kronanja s trnjem in znamenito sliko Pilat pokaže Jezusa ljudstvu (ECCE HOMO). Pod tema je slabše ohranjen prizor Jezus sreča svojo mater. Tudi slika Ablove in Kajnove daritve, ki je tu na notranji strani slavoločne stene, je v slovenskem stenskem slikarstvu tega časa kar pogosta. Prava posebnost pa je v naši cerkvi slika Judovega samomora na levi spodnji strani slavoloka. Mikavna je upodobitev Judeževe duše v obliki otročička, ki zapušča Judovo telo in na katero že čaka hudič. Celotno poslikavo dopolnjujejo nevezani prizori: Peter in Pavel na desni spodnji steni slavoloka, fragment Eve s kačo v ostenju severnega okna v prezbiteriju in fragment Boštjanovega mučeništva v ostenju južnega okna, izredno lepo upodobljen Veronikin prt s Kristusovim obličjem pod vzhodnim oknom ipd. Izzvenevanje gostkega sloga se kaže v tem, da je okensko krogovičje in dekorativno rebrovje na stropu, ki se je v vsem 15. stoletju pojavljalo v kamniti izvedbi, sedaj v zatonu tega stoletja le še naslikano.

Od notranje opreme velja omeniti poznobaročen glavni oltar (konec 18. stoletja) s kipom sv. Ožbolta v srednji niši ter sv. Marjeta in sv. Jakoba levo in desno od njega. Na vrhu oltarja je skupina Marijinega kronanja.

Skromna zunanost cerkve je na južni steni obogatena s sicer že močno obledelo upodobitvijo sv. Krištofa iz leta 1490 (pod njim se kaže še starejša slikarija), ki gleda proti vasi v dolini in po ljudskem verovanju tistega, ki ga zjutraj pogleda, ves dan varuje nesrečne smrti.

c) OHRANJENA DOMAČA ARHITEKTURA (kašče pri kmetijah)

- MAKEKOV DOM

Enonadstropna stavba z majhnim zvonikom, krita v koroškem slogu z deščicami. Vse naokrog obdana z gospodarskimi poslopji, daje vtis kake graščine.

- MLINARJEV DOM

(Last mlinarja in žagarja Murija)

Mlinarjev dom je že na zunaj posebnost v zgodovinskem oziru. Mogočna enonadstropna stavba je obdana z obsežnimi, zidanimi gospodarskimi poslopji, tako da naredi vtis celega zaselka. V hiši hrani prekrasno ornamentirano mizo, v katero so vgrajeni ornamenti v pristnem narodnem slogu. Dvainpetdesetkrat, kolikor je tednov v letu, se ponavljajo ti ornamenti, na vsaki strani jih je po trinajst. Na vogalih mize je vžgano stilizirano namizno orodje. To mizo je naredil domačin z izredno natančnostjo.

- ŠENKOVA KMETIJA

Šenkova kmetija na Zgornjem Jezerskem je tip živinorejskega dvora. Stanovanjska hiša je nastala leta 1617. Umetnostni zgodovinar Ivan Sedej pravi, da je velike kmetije na Jezerskem po ambicioznosti in temeljitosti zidave mogoče primerjati kar s skromnejšimi meščanskimi graščinami.

d) ČEŠKA KOČA NA SPODNJIH RAVNEH

Je posebnost naših planin. V njej je združen slog slovenskih planinskih koč na najresničnejši način s češko domačo umetnostjo. Vsa notranja oprema: omare, mize, stoli, peč, omarice, vrči itd. je v češko-slovaškem slogu, koč sama pa v slovenskem. Koča je bila med vojno oropana, vendar je kljub pazljivosti gorskega vodnika in zaupnika češke podružnice gospoda Krča na Jezerskem, rešili vsaj glavni predmeti.

e) CERKEV SV. ANDREJA V RAVNEM

f) HUBERTOVA KABELA

- NABOŽNA ZNAMENJA
- DEŽELNI KAMNI KOROŠKA - KRANJSKA
- MAKEKOVA TISA (570 let)
- MOŠNIKOVA LIPA (40 m3)
- JEZERSKI MACESEN
- DREVOREDI JESENA NA MEJAH MED KMETIJAMI V RAVNEM
- LIPE PRI VSEH KMETIJAH
- SLAP ČEDCA
- KAMNOLOM LEHNJAKA
- FLORA MAKEKOVE IN RAVENSKE PODKOČNE
- PLANŠARSKO JEZERO
- IZVIR MINERALNE VODE NA ANKOVEM
- SLOVENSKA GEOLOŠKA POT

6. SLAVNE OSEBNOSTI

Od tod je doma Ignacij Muri - rojen 1891 - publicist.

Franc Muri (1846 - 1926), narodni delavec, ki je kot dolgoletni župan na Jezerskem (1873 - 1909) ob sodelovanju praškega zdravnika Chodurskega pripomogel, da se je kraj razvil v klimatsko zdravilišče in letovišče.

Leta 1921 je R. Andrejko spisal Jezersko v posebni knjižici.